

160. • EGRY JÓZSEF (1883-1951)

Balatoni táj, 1943

Olajpasztell, papír, 70x99,5 cm
Jelezve jobbra lent: Egrý József 943

Kezdő ár: 10 000 000 Ft / 31 746 EUR
Becsérték: 20 000 000 – 30 000 000 Ft
Estimated value: 63 492 – 95 238 EUR

1 Balatoni fürdőházak, 1920 körül (Fortepán)

A BALATON, MINT FESTŐI TÉMA

A 19. század közepe óta a Balaton állandó témája festészetünknek. Szinte minden jelentősebb festőnk oeuvre-jében felbukkan ez a sajátos mikroklímával rendelkező vidék. Brodszky Sándor, Mészöly Géza, Szinyei Merse Pál, Iványi-Grünwald Béla, Csók István, Vaszary János és mások életművében is több remekmű köszönheti létét a „magyar tengernek”. A Balaton vidéke lenyűgöző változatossága és gazdagsága mindig hatalmas élményanyagot nyújtott művészeinknek. Érintetlen faunáját, roppant erejű viharokat, vagy éppen a civilizált, ember alkotta tájat, melyben az ott élők és az odalátogatók tevékenységének számtalan formáját megtaláljuk. Talán a legizgalmasabb festői témát mégis a Balaton különleges fényviszonyai adták művészetünknek. Az a különleges fényjáték, melyre már a 19. században is felfigyelt az utazó. Így ír például Cholnoky Jenő *Balaton* című művében „...a tó vize felől kétféle fénysugár juthat a szemünkbe. Az egyik a tó vizének belsejében szétszórta, s újra a levegőbe jutó sugár. Ez sárgás-zöldes, mondjuk kissé sárgás-smaragd zöld fény. A másik a tó felszínéről reflektált fény. Ez aztán már nagyon különböző eredetű lehet, de rendesen sokkal erősebb, mint a tóvíz belsejéből jövő, szétszórta fény.”

2 | 3

2. Egrý József horgászat közben, 1930-as évek

3. Egrý József: Fonyódi hegyek nyári fényben, 1937. magántulajdon

A FÉNY JELENTŐSÉGE EGRY FESTÉSZETÉBEN

Egryt ugyancsak a Balaton különleges fényviszonyai ejtették rabul: „... életem egyik legnagyobb élménye volt, amikor halászokkal kimentem a vízre...valami remegő pára összekötötte körülöttem az eget és a vizet, s ekkor úgy éreztem, hogy valahol a végtelenség közepén vagyok... Szinte tárgyaltalan volt az inspiráció, ami hevített, képeimből kimaradtak a záróvonalak, színeim lebegőkké lettek, s arra törekedtem, hogy a mindenséghez való viszonyomat fejezzem ki általuk.” – írja egy naplójegyzetében. A fénynek, ennek az Egrý-képeken kiütötetett szerepet játszó természeti jelenségnek köszönhető, hogy festményei többet jelentenek a látvány egyszerű szubjektív átiratánál. A fény mindent átható egyetemleges ereje által metamorfózison esnek át a motívumok és a tárgyak. Időtlenné válnak Egrý képei, melyek láttán egyfajta kozmikus élmény tölti el a szemlélőt – talán épp ez az érzés, keríthette hatalmába a művészt is a halászok bárkáján. Mintha csak Szerb Antal gondolatainak képekbe történő transzponálására vállalkozna, aki egy 1940-es tanulmányában a következőképpen írja körül a „természet” szó mai jelentését: „... három komponens van benne: rousseau-i dac az emberi mesterkéeltség ellen, pantheista sejtelem a természetben rejlő istenségről, és bizonyos érzelmi készség, hogy az ember együtt érezzen a természettel, átélje, felolvadjon benne.” (Szerb Antal: *Természet vagy táj. A varázsló eltöri pálcáját.* Magvető, Budapest 1978. 446-447. o.) A festészet műfaján belül Egrý szimbólumteremtő ereje Van Gogh-éhoz hasonló. Miként a holland mester, ő is a természetből indult ki. A látványt analizálva jutott el a sajátos képorganizmus megteremtéséhez. Ebből fakadóan művészetének egyik kardinális problémájává vált, hogy miként tud az érzéki-konkrét szférán belül, a szenzualizmus talaján maradva, azt megőrizve eljutni az eszmei szimbolikus jelentésekig.

Kaszás Gábor

